

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 021 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ

2005 жылғы 5 шілде

Қаржы нарығындағы ағымдағы жағдай туралы

1. Инфляция. Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің ресми деректеріне сәйкес инфляция 2005 жылғы маусымда өткен аймен салыстырғанда төмендеп, 0,4%-ды құрады (2005 жылғы мамырда – 0,6%). Азық-түлік тауарлары 0,4%, азық-түлікке жатпайтын тауарлар 0,4%, ақылы қызмет көрсету 0,3% қымбаттады.

2005 жылғы маусымда азық-түлік тауарларының нарығында қант 3,7%, көкөністер мен жемістер – 2,7%, ет және ет тағамдары – 0,7% қымбаттады. Бағаның жұмыртқаға – 6,6%, сүт және сүт өнімдеріне – 2,6% төмендеуі тіркелді.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бензинге бағаның өсімі 1,4%, дизель отынына 0,6% құрады. Сонымен бірге құрылыс материалдары – 2,1%, жеке гигиена тауарлары 0,4%, киім және аяқ киім, үйге қажетті заттар – 0,3% қымбаттады.

Ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық қызмет көрсету 0,4%, денсаулық сақтау және білім беру саласында қызмет көрсету – 0,2%-дан, жолаушы көлігінің және мәдениет қызметі – 0,1% қымбаттады.

Ағымдағы жылдың басынан бері инфляция 3,5% (2004 жылғы қаңтар-маусымда – 2,4%) құрады, азық-түлік тауарлары – 4,6%, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 2,1%, ақылы қызмет көрсету – 2,8% қымбаттады.

2005 жылғы маусымда инфляция жылдық көрсетуде 7,9% болды (2005 жылғы мамырда – 7,8%).

2. 1-тоқсандағы төлем балансы және 31.03.2005 жылға жалпы сыртқы борыш.

2004 жылға тән әлемдік экономикаға және энергия тасымалдауыштар мен басқа да шикізат тауарларына бағалардың өсу үрдістері 2005 жылы одан әрі дамыды.

2005 жылдың бірінші тоқсанының қорытындылары бойынша тауарлар экспортынан түсімдер резиденттердің ағымдағы операциялар бойынша өсіп келе жатқан шығыстарын айтарлықтай өтеді. 2005 жылғы 1-тоқсандағы ағымдағы операциялардың шоты бойынша активті сальдо 509 млн. долларды құрады. Тауарлар экспорты өткен жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда 40% өсіп, 5,8 млрд. доллар болды, ал импорт 30% өсіп, 3,5 млрд. долларды құрады.

Шикізат тауарлары үшін жағымды бағалық конъюнктура шығарушы саладағы жобалардың одан әрі дамуына себепші болды, мұндай жобалар шетелдік инвестициялардың қатысуымен іске асырылады. Тікелей инвестициялау операциялары бойынша баланс өткен жылдың осындай көрсеткішінен ширек асып түсіп, есепті кезеңде 1,1 млрд. доллар активті сальдомен қалыптасты. Тікелей шетелдік инвестициялардың Қазақстанға жалпы әкелінуі өткен жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда 48% өсіп, есепті кезеңде 1,85 млрд. доллар деңгейінде тіркелді. Бұл соманың 64%-нан астамы шетелдік бас компаниялар беретін несиелер мен заемдар түріндегі капиталдың ағынына тиесілі.

Шетелдік капиталдың айтарлықтай ағыны сондай-ақ жеке сектордың заем операцияларымен қамтамасыз етілді. 2005 жылғы 1-тоқсанда банктердің жаңа заемдарды игеруі 1,3 млрд. доллардан асып түсті, бұл өткен жылдың осындай көрсеткішінен бір жарым есе көп, оның ішінде 598 млн. доллар орташа мерзімді несиелерді игеруге тиесілі (2004 жылғы 1-тоқсанда – 364 млн. доллар).

Республиканың жалпы сыртқы борышының өсіп бара жатқанына қарамастан, оның өсу қарқыны 2004 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда төмендеді. 2005 жылғы бірінші тоқсандағы жалпы сыртқы борыш 5% ұлғайды (2004 жылғы 4-тоқсанда 20%) және 31.03.05 ж. 33,4 млрд. АҚШ доллары деңгейіне жетті. Бұл ретте 2004 жылдың 4-тоқсанымен салыстырғанда мемлекеттік және мемлекет кепілдік берген сыртқы борыш 4,4% төмендеді, фирмааралық берешек 3%, банктердің берешегі 11% өсті.

Республиканың жалпы сыртқы борышының жалпы ішкі өнімдегі үлесі соңғы жылдары 75%-дан астам бола отырып, біршама жоғары болды. Сонымен қатар ЖІӨ және тауар мен қызмет көрсету экспорты өсуінің жоғары қарқынына байланысты СҚ/ЖІӨ және СҚ/ТҚЭ қатынасы біршама жақсарды – тиісінше 2004 жылдың соңындағы 78,6% және 141,6 % салыстырғанда 76,4% және 136,9 % болды.

3. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2005 жылғы маусым айында Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағалармен 8,0 млрд. долларға дейін 7,7% төмендеді. Қаржы министрлігінің сыртқы борышына қызмет көрсету, Ұлттық қордың активтерін толықтыру және Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығындағы операциялары Үкіметтің шоттарына шетел валютасының түсуімен ішінара бейтараптандырылды. Нәтижесінде таза валюталық қорлар 707,0 млн. долларға төмендеді. Алтындағы активтер жүргізілген операциялар және оның әлемдік нарықтардағы бағасының 4,8% ұлғаюы нәтижесінде 40,0 млн. долларға өсті.

Елдің халықаралық резервтері тұтастай алғанда, яғни Ұлттық қордың ақшасын қоса есептегенде (алдын ала деректер бойынша 5214,1 млн. долл.) маусым айында 4,5% төмендеді және 13,2 млрд. доллар болды.

Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің 2005 жылғы маусым айында өсуі (Үкімет шоттары көлемінің төмендеуі) ақша базасының 550,6 млрд. теңгеге дейін 0,1% кеңеюіне себеп болды.

2005 жылғы мамыр айында ақша массасы 1762,4 млрд. теңгеге дейін 5,4% өсті. Ақша массасы өсуінің негізгі факторы банктік жүйенің және кредиттік серіктестіктердің ішкі активтерінің 7,5% ұлғаюы болды. Банктік жүйенің және кредиттік серіктестіктердің таза сыртқы активтері 2,1% өсті, бұл сондай-ақ ақша массасының өсуіне ықпал етті.

Айналыстағы қолма-қол ақша (M0) мамыр айында 1,7% өсіп, 386,2 млрд. теңгеге жетті, ал банк жүйесіндегі және кредиттік серіктестіктердегі депозиттер 6,5% өсіп, 1376,2 млрд. теңгеге жетті. Мамыр айында айналыстағы қолма-қол ақшамен салыстырғанда депозиттердің өсу қарқынының алға шығуы ақша массасы құрылымында соңғылардың үлесінің 22,7%-дан 21,9%-ға дейін төмендеуіне себеп болды.

Ақша базасының кеңею қарқынымен салыстырғанда ақша массасы өсу қарқынының алға шығуы ақша мультипликаторының 3,05-ден 3,21-ға дейін ұлғаюына себеп болды.

4. Валюта нарығы. 2005 жылғы маусым айында теңгенің АҚШ долларына 1,95% номиналдық құнсыздануы болды (мамыр айының соңында 1 АҚШ доллары/132,41 теңгеден мамыр айының соңында 1 АҚШ доллары/ 134,99 теңгеге дейін болды). Теңгенің АҚШ долларына бағамы динамикасының бағыты Америка валютасының нығаюымен сипатталған әлемдік валюта нарығының конъюнктурасына сәйкес келді.

Ай ішінде теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 доллар үшін 131,39 теңге – 136,0 теңге аралығында өзгерді. Жыл басынан бері теңгенің АҚШ долларына номиналдық құнсыздануы 3,84% болды.

Маусым айында Қазақстан Қор Биржасындағы биржалық операциялардың көлемі қосымша сауда-саттықтағы мәмілелерді қоса алғанда мамыр айымен салыстырғанда 2 еседен астам ұлғайды және 1658,6 млн. доллар болды (жыл басынан бері – 5,1 млрд. долл.).

Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 7,3% ұлғайды және 1940,1 млн. доллар болды (жыл басынан бері – 8,3 млрд. долл.).

5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2005 жылғы маусымда Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру бойынша бір аукцион өткізілді, онда 12-айлық МЕККАМ шығарылды. Орналастыру көлемі 18,0 млрд. теңге болды, бұл 2005

жылғы мамырдағы Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздары эмиссиясы көлемінен 12,5% көп. 12-айлық МЕККАМ бойынша кірістілік 2,75% деңгейінде қалыптасты.

Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын өтеу 2005 жылғы маусымда сыйақы бойынша төлемдерді есепке алғанда 4,7 млрд. теңге болды. Маусымның аяғында Қаржы министрлігінің бағалы қағаздарының айналыстағы көлемі бір айда 4,7% көбейіп, 317,6 млрд. теңге болды.

Ұлттық Банк ноталары эмиссиясының көлемі 2005 жылғы маусымда 2005 жылғы мамырмен салыстырғанда 14,7%, 166,4 млрд. теңгеге дейін азайды, бұл ретте қысқа мерзімді ноталардың кірістілігі мамырдағы 2,38%-дан маусымда 2,18%-ға дейін төмендеді. Маусымда Ұлттық Банктің ноталарын сыйақы бойынша төлемді қоса алғанда өтеу 238,4 млрд. теңге болды.

Айналыстағы ноталардың көлемі маусымның аяғында 20,8% азайып, 269,2 млрд. теңге болды.

2005 жылғы маусымда алдыңғы аймен салыстырғанда Ұлттық Банктің тікелей репо операциялары бойынша мәмілелердің көлемі 1,0%, 83,8 млрд. теңгеге дейін азайды. Кері репо бойынша операциялар көлемі маусымда 3 млрд. теңге болды. Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын сату бойынша операциялар көлемі есепті кезеңде 32 млн. теңге болды.

6. Депозит нарығы. Депозиттік ұйымдардағы резиденттер депозиттерінің жалпы көлемі 2005 жылғы мамырда 2005 жылғы сәуірмен салыстырғанда 6,5% 1376,2 млрд. теңгеге дейін көбейді.

2005 жылғы мамырда ұлттық валютадағы депозиттер сияқты шетел валютасындағы депозиттер көлемінің ұлғаюы байқалды. Мәселен, ұлттық валютадағы депозиттер 4,0% 831,5 млрд. теңгеге дейін, ал шетел валютасындағы депозиттер 10,6% 544,7 млрд. теңгеге дейін көбейді. Нәтижесінде, теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 61,9%-дан 60,4%-ға дейін азайды.

Заңды тұлғалардың депозиттері 9,5% көбейіп, 885,5 млрд. теңгеге жетті, ал жеке тұлғалардың депозиттері 1,5%-ға көбейіп, 490,7 млрд. теңге болды.

Банктердегі халықтың салымдары (резидент еместерді ескере отырып) бір айда 1,6%, 498,1 млрд. теңгеге дейін көбейді. Маусымда халық салымдарының құрылымында теңгедегі депозиттер 1,3%-ға 285,4 млрд. теңгеге дейін өсті, ал шетел валютасындағы депозиттер 1,9%-ға 212,6 млрд. теңгеге дейін өсті. Нәтижесінде, теңгелік депозиттердің үлес салмағы 2005 жылғы сәуірмен салыстырғанда іс жүзінде өзгерген жоқ және 57,3% болды.

Мамырда банктік емес заңды тұлғалардың теңгелік мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,8% (2005 жылғы сәуірде – 3,3%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша 9,3% (9,7%) болды.

7. Кредит нарығы. Экономикаға банктердің кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 2005 жылғы мамырда 3,8% көбейіп, 1781,5 млрд. теңге болды.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 5,2% көбейді және 905,2 млрд. теңге болды, ал шетел валютасымен кредиттер 2,4% өсіп, 876,3 млрд. теңге болды. Нәтижесінде теңгелік кредиттердің үлес салмағы 2005 жылғы сәуірмен салыстырғанда 50,1%-дан 50,8%-ға дейін өсті.

Ұзақ мерзімді сияқты, қысқа мерзімді кредиттердің өсу үрдісі байқалады. Мәселен, ұзақ мерзімді кредиттер 4,0%-ға өсіп, 1186,6 млрд. теңге болды, ал қысқа мерзімді кредиттер 3,5%-ға өсіп, 594,9 млрд. теңге болды. Жиынтығында ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 66,5%-дан 66,6%-ға дейін шамалы көтерілді.

Мамыр айында сәуірмен салыстырғанда банктердің кредиттері бойынша пайыздық ставкалардың көбею үрдісі байқалды. Мәселен, банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы - 13,6%-дан 14,0%-ға дейін, ал жеке тұлғаларға – 19,9%-дан 20,0%-ға дейін өсті.